

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ЩОДО РОЗРОБКИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ НАПРЯМУ
(СПЕЦІАЛЬНОСТІ)**

МАТЕРІАЛИ ДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА АКРЕДИТАЦІЇ

Київ – 2010

Методичні рекомендації щодо розробки навчально-методичного комплексу напряму (спеціальності): Матеріали до ліцензування та акредитації. – Київ: НаУКМА, 2010 . – 68 с.

Укладачі: Пічик К.В., Корольова О.О., Рудь І.О.

Ухвалено на засіданні навчально-методичної комісії

протокол № 3 від “ 9 ” грудня 2010 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИПУСКНИКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	8
СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	9
ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ	10
ПЕРЕДМОВА	11
ЗМІСТ	12
ВСТУП.....	13
1. Галузь використання	14
2. Нормативні посилання	16
3. Визначення	17
4. Позначення і скорочення	19
5. Компетенції щодо вирішення проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних і загально-наукових задач, та уміння що забезпечують наявність цих компетенцій.	19
6. Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції щодо вирішення типових задач професійної діяльності.....	20
7. Попередній освітній або (та) освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійного відбору абітурієнтів	20
8. Вимоги до державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах	20
9. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки.....	21
МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	23
Титульний лист	23
Передмова.....	23
Зміст	23
Вступ.....	23
Назва стандарту	24
Розділ 1. Галузь використання	24
Розділ 2. Нормативні посилання	26
Розділ 3. Визначення	26
Розділ 4. Позначення і скорочення	26
Розділ 5. Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції щодо вирішення типових задач професійної діяльності.....	26
Розділ 5. Компетенції щодо вирішення проблем й задач соціальної діяльності, інструментальних та загально-наукових задач.....	30

Розділ 6. Професійні компетенції	31
Розділ 7. Попередній освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійного відбору абітурієнтів	33
Розділ 8. Вимоги до державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах	33
Розділ 9. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки	34
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	34
НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗРОБЛЕННЯ	
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ	36
СТРУКТУРА ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ РОЗРОБКИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ	37
ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ	38
ПЕРЕДМОВА	39
ЗМІСТ	40
ВСТУП.....	41
1 Галузь використання	42
2 Нормативні посилання	43
3 Визначення	43
4 Позначення і скорочення	43
5 Розподіл змісту навчання та навчального часу за циклами підготовки, навчальними дисциплінами й практиками.	43
6 Нормативна частина змісту освітньо-професійної програми	44
7 Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах	44
8. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки.....	44
МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ	
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ	47
Титульний лист	47
Передмова.....	47
Зміст	47
Вступ.....	47
Розділ 1. Галузь використання	48
Розділ 2. Нормативні посилання	48
Розділ 3. Визначення	48
Розділ 4. Позначення і скорочення	48
Розділ 5. Розподіл змісту освітньо-професійної програми та максимальний навчальний час за циклами підготовки	49
Розділ 6. Нормативна частина змісту освітньо-професійної програми	49
Розділ 7. Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах	52
Розділ 8. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки.....	53
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	54

МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ, СПЕЦІАЛІСТІВ І МАГІСТРІВ.....	56
I. Структура навчального плану підготовки бакалаврів	57
II. Структура навчального плану підготовки спеціалістів	58
III. Структура навчального плану підготовки магістрів	58
IV. Зміст навчального плану підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів	59
V. Основні нормативні документи	61
ПАКЕТ КОМПЛЕКСНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ	63
I. Порядок розробки пакетів комплексних кваліфікаційних завдань з напряму підготовки.....	64
II. Вимоги до комплексних кваліфікаційних завдань:	64

ВСТУП

Організація та здійснення навчального процесу у вищих закладах освіти України регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року №161, та іншими нормативними актами з питань вищої освіти.

Зміст освіти — це науково обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Зміст освіти визначається:

- освітньо-кваліфікаційною характеристикою,
- освітньо-професійною програмою підготовки,
- структурно-логічною схемою підготовки,
- навчальними програмами дисциплін,
- іншими нормативними актами органів державного управління освітою та вищого закладу освіти.

Зміст освіти включає нормативний та вибіркового компоненти. Нормативний компонент змісту освіти визначається відповідним державним стандартом освіти, а вибіркового — вищим закладом освіти.

Освітня характеристика — це основні вимоги до якостей і знань особи, яка здобула певний освітній рівень. Зміст освітньої характеристики як складової частини державного стандарту освіти визначається Міністерством освіти України окремо для кожного освітнього рівня: початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна освіта; базова вища освіта; повна вища освіта.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика — це основні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця, які необхідні для успішного виконання професійних функцій. Зміст освітньо-кваліфікаційної характеристики визначається Міністерством освіти України для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня: кваліфікований робітник; молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст, магістр.

Нормативна частина змісту освіти є гарантованим мінімумом вимог до відповідного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня. Вона визначається державним стандартом освіти і є обов'язковим компонентом реалізації освітньої (освітньо-професійної) програми.

Згідно з чинними нормативними актами вищим закладам освіти четвертого рівня акредитації надається автономне право щодо визначення змісту освіти, але він не повинен бути нижчим від нормативного.

Нормативні навчальні дисципліни визначаються державним стандартом освіти (освітньо-професійною програмою підготовки). Дотримання їх назв є обов'язковим для вищих закладів освіти, а обсяг не може бути меншим від обсягу, встановленого державним стандартом освіти.

Вибіркові навчальні дисципліни вводяться вищим закладом освіти для більш повного задоволення освітніх і кваліфікаційних запитів особи та потреб суспільства, ефективнішого використання можливостей закладу освіти, врахування регіональних потреб тощо. Вони можуть бути як обов'язкові для всіх студентів, так і ті, що обираються студентами індивідуально.

Вибіркові навчальні дисципліни запроваджуються, як правило, у формі спеціальних навчальних курсів для поглиблення загальноосвітньої, фундаментальної і фахової (теоретичної і практичної) підготовки.

Для забезпечення функціонування кафедри навчально-методичний комплекс напряму (спеціальності) складається з:

- освітньо-кваліфікаційної характеристики,
- освітньо-професійної програми підготовки,
- навчального плану,
- пакету комплексних кваліфікаційних завдань,
- навчальних програм дисциплін,
- наскрізної програми практики,
- методичних рекомендацій до написання курсових та кваліфікаційних робіт,
- програми до державного екзамену,
- іншими нормативними актами органів державного управління освітою та вищого закладу освіти.

В даних методичних рекомендаціях зібрані матеріали щодо навчально-методичного комплексу напряму (спеціальності) які має готувати кафедра при проведенні ліцензування чи проходженні акредитації: освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми підготовки, навчального плану, пакету комплексних кваліфікаційних завдань.

**НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗРОБЛЕННЯ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ВИПУСКНИКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) випускника вищого навчального закладу має вигляд макету галузевого стандарту, що наведений нижче. Структура ОКХ та її обов'язковий зміст, що подані у цьому розділі, не повинні змінюватися.

Зразок оформлення
ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

ПОГОДЖЕНО
Заступник Міністра
освіти і науки України

" ____ " _____ 200_ р.

ПОГОДЖЕНО
Заступник Міністра праці та
соціальної політики України

" ____ " _____ 200_ р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА

	(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	
	(шифр та назва галузі знань)
НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ	
	(код і назва напрямку підготовки)
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	
	(код і назва спеціальності)
КВАЛІФІКАЦІЯ	
	(код і назва кваліфікації)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київ
20____

ГСВОУ _____ -0_
(позначення стандарту)

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО

робочою групою Міністерства освіти і науки України

ВНЕСЕНО

(назва базового вищого навчального закладу)

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

Наказом Міністерства освіти і науки України

від _____ р. N _____

3 ВВЕДЕНО ВПЕРШЕ

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь та вчене звання, посада та назва установи без скорочень)

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу Міністерства освіти і науки України.

ЗМІСТ

1. Галузь використання	
2. Нормативні посилання	
3. Визначення	
4. Позначення і скорочення	
5. Компетенції щодо вирішення проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних і загально-наукових задач, та уміння що забезпечують наявність цих компетенцій	
6. Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції щодо вирішення типових задач професійної діяльності	
7. Попередній освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійного відбору абітурієнтів	
8. Вимоги до державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах	
9. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки	
Додаток А Соціально-особистісні, інструментальні та загально-наукові компетенції	
Додаток Б Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції, якими повинні володіти випускники вищого навчального закладу	
Додаток В Компетенції випускників вищого навчального закладу, що вимагаються, та система умінь, яка їх відображає	

ВСТУП

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого навчального закладу (ОКХ) є галузевим нормативним документом, в якому узагальнюється зміст вищої освіти, тобто відображаються цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей. Цей стандарт є складовою галузевих стандартів вищої освіти, в якій узагальнюються вимоги з боку держави, світового співтовариства та споживачів випускників до змісту вищої освіти. ОКХ відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимог до змісту вищої освіти з боку держави та окремих замовників фахівців. ОКХ визначає галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально виробничої діяльності випускників вищого навчального закладу з певних спеціальностей певного освітньо-кваліфікаційного рівня та державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування.

Стандарт використовується під час:

- визначення цілей освіти та професійної підготовки;
- розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (освітньо-професійна програма підготовки фахівців, засоби діагностики якості вищої освіти);
- визначення первинних посад випускників вищих навчальних закладів та умов їх використання;
- розроблення та корегування складових галузевих стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів (варіативні частини освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми підготовки фахівців та засобів діагностики якості вищої освіти, навчальний план, програми навчальних дисциплін);
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації; - професійної орієнтації здобувачів фаху та визначення критеріїв професійного відбору;
- прогнозування потреби у фахівцях відповідного напрямку та освітньо-кваліфікаційного рівня, плануванні їх підготовки і під час укладання договорів або контрактів щодо підготовки фахівців;
- розподілу та аналізу використання випускників вищих навчальних закладів.

ГСВОУ _____ -0_____
(позначення стандарту)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА

_____ (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ _____
 _____ (шифр та назва галузі знань)
НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ _____
 _____ (код і назва напрямку підготовки)
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ _____
 _____ (код і назва спеціальності)
КВАЛІФІКАЦІЯ _____
 _____ (код і назва кваліфікації)

Чинний від _____ (рік - місяць - число)

1. Галузь використання

Цей стандарт поширюється на систему вищої освіти: органи, які здійснюють управління у галузі вищої освіти; інші юридичні особи, що надають освітні послуги у галузі вищої освіти; вищі навчальні заклади всіх форм власності, де готують фахівців

освітньо-кваліфікаційного рівня _____,
 _____ (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань _____,
 _____ (шифр і назва галузі знань)

напрямок підготовки _____,
 _____ (код і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____,
 _____ (код і назва спеціальності)

освітній рівень _____,
 _____ (назва освітнього рівня)

кваліфікація _____,
 _____ (код і назва кваліфікації)

з узагальненим об'єктом діяльності _____
 _____ (для освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, спеціаліст, магістр)

Фахівець підготовлений до роботи в галузі економіки за
 ДК 009:20 _____
 _____ (найменування й код виду економічної діяльності)

Фахівець здатний виконувати зазначену(і) професійну(і) роботу(и) за
ДК 003:2005: _____

(код(и) і назва(и) професійної роботи)

за класифікаційним угрупованням) і може займати первинні посади

(назви посад із посиланням на нормативно-правовий або нормативний документ, в якому вони встановлені)

Цей стандарт установлює:

- професійне призначення й умови використання випускників вищих навчальних закладів певного(ої) напрямку (спеціальності) та освітньо-кваліфікаційного рівня у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій та типових задач діяльності;
- освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників вищих навчальних закладів у вигляді переліку здатностей та умінь вирішувати задачі діяльності вимоги до атестації якості освіти та професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів;
- відповідальність за якість освіти та професійної підготовки.

Стандарт є обов'язковим для вищих навчальних закладів, що готують фахівців даного профілю. Стандарт є обов'язковим для цілей ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів.

Основними користувачами стандарту є:

- професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів;
- студенти, які відповідальні за ефективну реалізацію своєї навчальної діяльності;
- керівництво навчальних закладів, яке відповідає за якість підготовки;
- особи, що проходять атестацію після закінчення у вищих навчальних закладах
- фахівці, що проходять сертифікацію.

2. Нормативні посилання

- Закон України N 2984-III (2984-14) "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради. - 2002. - N 20. - 134 с.
- Міжнародна Стандартна Класифікація Освіти (ISCED - 97: International Standard Classification of Education/UNESCO, Paris).
- Структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The framework of qualifications for the European Higher Education Area)
- Структури ключових компетенцій, які розглядаються як необхідні для всіх у суспільстві, заснованому на знаннях (Key Competences for Lifelong learning: A European Reference Framework - IMPLEMENTATION OF "EDUCATION AND TRAINING 2010", Work programme, Working Group B "Key Competences", 2004.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. N 1719 (1719-2006-п) ; "Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра"
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. N 507 (507- 97-п) "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється

підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо- кваліфікаційними рівнями". (в частині підготовки професіоналів з повною вищою освітою в межах її чинності)

- Національний класифікатор України: "Класифікація видів економічної діяльності" ДК 009: 2005 (va375202-05) .
- Національний класифікатор України: "Класифікатор професій" ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05) . // Видавництво "Соцінформ", - К.: 2005.
- Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Галузеві випуски. - Краматорськ: Видавництво центру продуктивності;
- Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток 1 до наказу Міносвіти України від 31.07.1998 р. N 285 (v0285281-98) зі змінами та доповненнями, що введені розпорядженням Міністерства освіти і науки України від 05.03.2001 р. N 28- р. // Інформаційний вісник "Вища освіта". - 2003. - N 10. - 82 с.;
- Змістові частини галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста та бакалавра щодо гуманітарної, соціально-економічної та екологічної освіти та освіти з безпеки життєдіяльності людини й охорони праці // Інструктивний лист МОН України від 19.06.2002 р. N 1/9-307 / Інформаційний вісник "Вища освіта". - 2003. - N 11. - 55 с.;

3. Визначення

У цьому стандарті використано терміни та відповідні визначення, що подані у Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток 1 до наказу Міносвіти України від 31.07.1998 р. N 285 (v0285281-98) зі змінами та доповненнями, що введені розпорядженням Міністерства освіти і науки України від 05.03.2001 р. N 28-р. // Інформаційний вісник "Вища освіта". - 2003. - N 10. - 82 с., а також формулюють:

- The Bologna Declaration on the European space for Higher education an explanation. - Міжнародна Стандартна Класифікація Занять (ISCO - 88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva - Міжнародна класифікація занять для країн - членів ЕС (ISCO - 88(COM)).

- Класифікаторі видів економічної діяльності Статистичної Комісії Європейського Союзу (NACE).

- Міжнародна стандартна галузева класифікація видів економічної діяльності Організації Об'єднаних Націй (ISIC).

- Конвенція щодо визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні. Рада Європи та ЮНЕСКО, Лісабон, 1997 р.

- Стислі описувачі рівнів Європейської кваліфікаційної рамки та Дублінських дескрипторів (TOWARDS A EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR LIFELONG LEARNING - ANNEX 3 Complementarity,

Dublin descriptors and EQF descriptors - COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 8.7.2005, SEC(2005) 957, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, 2005);

У цьому стандарті використано такі терміни та відповідні визначення, що подані у комплексі нормативних документів:

-

(надаються відповідні нормативні документи)

4. Позначення і скорочення

У даному стандарті застосовуються такі скорочення назв:

а) види типових задач діяльності:

ПФ - професійна,

СВ- соціально-виробнича,

СП- соціально-побутова;

б) класи задач діяльності:

С - стереотипна,

Д - діагностична,

Е - евристична;

в) види уміння:

ПП- предметно-практичне,

ПР - предметно-розумове,

ЗП- знаково-практичне,

ЗР - знаково-розумове;

г) рівні сформованості уміння:

О - здатність виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації щодо неї,

Р - здатність виконувати дію, спираючись на постійний розумовий контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації,

Н- здатність виконувати дію автоматично, на рівні навички;

д) компетенції:

КСО - соціально-особистісні,

КЗН- загально-наукові

КІ - інструментальні

КЗП- загально-професійні

КСП- спеціалізовано-професійні

5. Компетенції щодо вирішення проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних і загально-наукових задач, та уміння що забезпечують наявність цих компетенцій.

5.1 Загальні вимоги до властивостей і якостей випускників вищого навчального закладу як соціальних особистостей подаються у вигляді переліків компетенцій щодо вирішення певних проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних, загально-наукових і професійних компетенцій та системи умінь, що забезпечують наявність цих компетенцій, що визначені у таблиці Додатку А

5.2 Вищі навчальні заклади готують випускників як соціальних особистостей, здатних вирішувати певні проблеми і задачі діяльності за

умови оволодіння системою умінь та компетенцій, що визначені у таблиці Додатка Б.

Примітка. У таблиці Додатка Б аббревіатури компетенцій та шифри умінь шифри і умінь наведені за структурами: б) шифр уміння

6. Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції щодо вирішення типових задач професійної діяльності.

6.1 Відповідно до посад, що можуть займати випускники вищого навчального закладу, вони придатні до виконання виробничих функцій (здійснення певних типів діяльності) та типових для даної функції задач професійної діяльності. Кожній типовій задачі відповідає компетенція, яка формується системою умінь щодо вирішення цієї задачі діяльності.

6.2 Вищі навчальні заклади забезпечують опанування (досягнення) випускниками системи умінь та набуття відповідних компетенцій, які дозволять вирішувати типові задачі діяльності під час здійснення певних виробничих функцій, що визначені у таблиці Додатка В;

Примітка. У графі 3 і графі 5 таблиці Додатка В шифри типових задач діяльності та умінь наведені за структурами: а) шифр типової задачі діяльності б) шифр уміння

7. Попередній освітній або (та) освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійного відбору абітурієнтів

7.1 Попередній рівень освіти або(та) професійної підготовки:

(освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень)

7.2 Абітурієнти повинні мати державний документ про освіту або(та) професійну підготовку встановленого зразка.

7.3

(особливі (галузеві) вимоги до професійного відбору

абітурієнтів із посиланням на відповідні нормативні документи)

8. Вимоги до державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

8.1 Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, проводиться на основі аналізу успішності навчання, оцінювання якості вирішення випускниками задач діяльності, що передбачені даною ОКХ, та рівня сформованості компетенцій вирішувати задачі діяльності, які можуть виникнути.

8.2 Нормативна форма державної атестації встановлюється в ГСВОУ____-0_ "Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма підготовки".

8.3

(особливі (галузеві) вимоги до атестації випускників ВНЗ із посиланням на відповідні нормативні документи)

9. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки

(відомості про особливі (галузеві) вимоги до системи освіти

та професійної підготовки, додержання яких впливає на якість

освіти та професійної підготовки випускників ВНЗ)

ГСВОУ _____-0_____
(позначення стандарту)

Додаток А

Таблиця. Соціально-особистісні, інструментальні та загально-наукові та професійні компетенції

Компетенція	Шифр компетенції
1	2

Додаток Б

Таблиця. Виробничі функції, типові задачі діяльності, уміння та компетенції, якими повинні володіти випускники вищого навчального закладу

Зміст виробничої функції	Назва типової задачі діяльності	Шифр типової задачі діяльності	Зміст уміння	Шифр уміння	Шифр компетенції
1	2	3	4	5	6

Додаток В

Таблиця. Компетенції випускників вищого навчального закладу, що вимагаються, та система умінь, що їх відображає

Компетенція щодо вирішення проблем та задач соціальної діяльності, інструментальних, загально- наукових та професійних задач	Шифр компетенції	Зміст уміння	Шифр уміння
1	2	3	4

МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Нижче наведено методики розробки відповідних структурних елементів освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника ВНЗ.

У методичних порадах наведено приклади формування окремих складових структури ОКХ.

Титульний лист

На титульному листі ОКХ указується:

- позначення галузевого стандарту, яке складається з індексу ГСВОУ і реєстраційного номера, що визначається у порядку, встановленому у Міністерстві освіти і науки, і відокремлених тире двох останніх цифр року затвердження;
- назва освітньо-кваліфікаційного рівня;
- шифр та назва галузі знань;
- код і назва напряму підготовки за переліком напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.
- код і назва спеціальності (для всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, окрім бакалавра),
- код і назва кваліфікації (Дивись Розділ 1. Галузь використання).

Передмова

У розділі вказується назва базового ВНЗ, яким внесено проект стандарту до затвердження, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та надано чинності. Указуються прізвища, імена, по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників стандарту, посади і назви установ, де вони працюють. У разі необхідності в передмові можуть бути наведені додаткові відомості. Наприклад, в разі перевидання, внесення змін та доповнень, тощо

Зміст

У розділі потрібно зазначити порядкові номери і назви розділів (підрозділів), додатків (із поданням їх позначення й заголовків) із зазначенням номера сторінки, на якій вони розміщені.

Вступ

Сторінки, на яких розміщені Передмова, Зміст, Вступ, нумерують римськими цифрами, починаючи з титульного аркуша. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Нумерацію сторінок проставляють на

правому нижньому ріжку на непарних і на лівому нижньому ріжку на парних сторінках.

Дата введення стандарту в дію визначається відповідним документом МОН України після узгодження та затвердження освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Дата введення стандарту в дію позначається арабськими цифрами, відокремленими дефісами за такою послідовністю елементів: рік, місяць, число.

Назва стандарту

Вказується така ж назва стандарту, що наведена на титульному листі.

Приклад оформлення цього розділу:

ГСВОУ _____-0_
(позначення стандарту)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Чинний від 20____

Розділ 1. Галузь використання

У розділі вказуються:

- Назва освітньо-кваліфікаційного рівня.
- Шифр та назва галузі знань.
- Код і назва напряму підготовки.
- Код і назва спеціальності
- Назва освітнього рівня, відповідного до освітньо-кваліфікаційного рівня.
- Код і назва кваліфікації.
- Назва узагальненого об'єкту діяльності фахівця вказується для спеціальностей освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра.
- Назва предметної галузі діяльності вказується для спеціальностей освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста у вигляді переліку основних предметів діяльності фахівця.
- Професійне призначення та умови використання фахівця: - найменування й код видів економічної діяльності за ДК 009:2005
- код(и) і професійна(і) назва(и) робіт за ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05) , що відповідає(ють) кваліфікації(ям), яка(і) визначена(і) вище;
- назви первинних посад, які визначаються згідно з (10), галузовими нормативними документами, штатними розкладами підприємств певної галузі(ей) економічної діяльності з урахуванням принципів формування назв посад (професійних назв робіт).

Примітка. Коди і назви кваліфікацій визначаються через коди та професійні назви робіт, що надані у ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05), а саме: - молодший спеціаліст - розділ 4.3 "Фахівці";

- бакалавр - розділ 4.3 "Фахівці"; - спеціаліст - розділ 4.2 "Професіонали", а також розділ 4.3 "Фахівці" (за умов, що фахівець проходить післядипломну підготовку, стажування, інтернатуру, клінординатуру тощо, або працюватиме на роботах із керування складними технічними комплексами чи їх обслуговуванням);

- магістр - розділ 4.2 "Професіонали".

Професії розділу 1 "Законодавці, вищі державні службовці, керівники" містять широке коло різноманітних функцій управління та керівництва, що передбачає наявність вищої освіти відповідного професійного спрямування за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем, стажу роботи за фахом, післядипломної освіти (перепідготовки) у сфері управління та керування. Тобто, за професіями з розділу 1 підготовка фахівців у ВНЗ на первинні посади здійснюватися не може.

Рекомендується при визначенні назви професії (кваліфікації) брати до уваги всю номенклатуру напрямів підготовки та спеціальностей, особливо напрям підготовки, до якого належить дана спеціальність. При цьому слід пам'ятати:

- коди і назви кваліфікацій застосовуються тільки в межах даного напрямку підготовки і не використовуються для інших напрямів підготовки.;

- назви кваліфікацій застосовуються тільки в межах даного освітньо-кваліфікаційного рівня і не використовуються для інших освітньо-кваліфікаційних рівнів (тобто у ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05) - існує "прив'язка" професії до того чи іншого виду економічної діяльності, яку можна визначити за допомогою перших трьох цифр - класу, а в окремих випадках чотирьох цифр - підкласу класифікації);

- у назвах кваліфікацій не застосовуються найменування похідних посад (окрім виключень, якщо вони встановлені в ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05));

- у назвах кваліфікацій неприпустиме використання слів - назв освітньо-кваліфікаційних рівнів (молодший спеціаліст, бакалавр тощо).

Первинні посади для кожної кваліфікації визначають відповідні нормативно-правові документи сфери праці та соціального захисту та галузевими нормативними документами, (в тому числі випусками ДКХПП (9)). Використані нормативно-правові та нормативні документи повинні бути зазначені у другому розділі стандарту- "Нормативні посилання".

За відсутності у ДК 003:2005 (vb375609-05, vc375609-05) потрібної назви професії (кваліфікації) вона визначається за допомогою галузевих документів, погоджується в галузевих міністерствах і відомствах та в Міністерстві праці та соціальної політики з одночасним поданням пропозицій щодо введення до класифікатора цієї кваліфікації згідно з вимогами ДСТУ 3739-98. У разі введення такої назви професії (кваліфікації) до ДК 003:2005 вона може бути використана при розробці ОКХ. Порядок

введення професійної назви роботи до ДК 003:2005 наведений в розділі "Передмова" комплексу нормативних документів.

Розділ 1 стандарту і наступні розділи також, включаючи додатки, мають загальну наскрізну нумерацію сторінок. Нумерацію сторінок проставляють арабськими цифрами в правому нижньому ріжку на непарних і в лівому нижньому ріжку на парних сторінках стандарту.

Оформлення сторінок стандартів - відповідно до схеми:

Парні сторінки	Непарні сторінки
ГСВОУ__ -	ГСВОУ__ -
номер сторінки	ТЕКСТ
	номер сторінки

Розділ 2. Нормативні посилання

Зміст розділу є обов'язковим для розробників. Розділ обов'язково доповнюється розробниками, якщо в ОКХ є посилання на будь-які інші нормативно-правові документи (наприклад, галузевого чи іншого характеру).

Розділ 3. Визначення

Цей розділ містить визначення, що необхідні для уточнення або встановлення термінів, які подано у стандарті. У разі необхідності розділ може бути доповнений розробниками ОКХ на основі додаткових нормативно-правових документів.

Розділ 4. Позначення і скорочення

У розділі подано скорочення назв видів і класів задач діяльності, видів і рівнів сформованості умінь. У разі необхідності розділ може бути доповнений розробниками ОКХ.

Розділ 5. Виробничі функції, типові задачі діяльності та компетенції щодо вирішення типових задач професійної діяльності

На першому етапі здійснюється підготовча робота, за якою згідно з (9,10,11) необхідно визначити найменування галузі, назву і код виду економічної діяльності. Потім необхідно визначити назву галузевого(их) міністерства або відомства та назву підгалузі, де може бути використана праця випускника ВНЗ. Наприклад:

- галузь - Д "Обробна промисловість";
- вид економічної діяльності - Д ДА 15.10.0 "Виробництво м'яса та субпродуктів";
- галузеве міністерство - "Міністерство аграрної політики України";
- підгалузь - "М'ясна промисловість".

Примітка. Для більшості професій (напрямів та спеціальностей) визначається тільки одна галузь та один вид економічної діяльності, окрім

професій професіоналів та фахівців, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. Перелік таких професій наданий у випуску (10).

З урахуванням досвіду підготовки фахівців даного напрямку та вимог (обов'язково) як із боку існуючих моделей діяльності та кваліфікаційних характеристик посад, що подані у відповідних випусках (9), так і з урахуванням прогнозу діяльності, вказується повний перелік об'єктів або предметів діяльності (праці), із якими пов'язана діяльність фахівця (системи, елементи систем тощо). Для цього потрібно визначити первинні посади, які може обіймати фахівець після закінчення ВНЗ, а також визначити його виробничі функції (посадові обов'язки) відповідно до нормативних документів (кваліфікаційні довідники посад керівників, фахівців та службовців, посадові інструкції галузевих міністерств та відомств тощо). При розгляді кожного з посадових обов'язків необхідно визначити логічну послідовність їх виконання, що у свою чергу визначає відповідну та конкретну структуру діяльності фахівця.

Потім, на основі аналізу виробничих функцій фахівця та з урахуванням переліку об'єктів (або предметів) його праці, встановлюється структура його професійної діяльності (праці), яка включає:

- суб'єкт діяльності;
- продукт праці (кінцевий результат, ціль праці);
- предмет, на який спрямована праця фахівця (матеріал, механізм, природний об'єкт, людина тощо);
- засоби праці (машини, механізми, інші знаряддя праці);
- процедури (способи) праці (технологія, процес діяльності, організація і таке інше);
- умови, в яких відбувається праця фахівця.

При встановленні структури праці слід також враховувати результати прогнозу професійних і соціально важливих задач діяльності, які в майбутньому буде виконувати випускник ВНЗ у своїй практичній діяльності на рівні компетенції, що вимагається.

Опис діяльності випускника ВНЗ на первинній посаді повинен віддзеркалювати середньостроковий прогноз змін цієї діяльності. Тільки в такому випадку ОКХ може стати повноцінним документом для проектування змісту навчання і дати точні орієнтири для формування структури й змісту освітньо-професійних програм.

Прогнозування діяльності фахівців здійснюється шляхом визначення структури проблем прогресу, які вони повинні вирішувати в майбутній діяльності. Зміст проблем визначають, виходячи з результатів наукових досліджень і практики виробництва. Особливу увагу треба приділити проблематиці діяльності наукових установ, тому що з'ясування й використання проблематики їх діяльності допоможе визначити зміст майбутніх професійних завдань як у науковій, так і у виробничій сферах діяльності. Також треба зауважити, що ті проблеми, які стоять сьогодні перед організаціями в цілому, перед їх керівництвом, із часом виходять на рівень виконавців у вигляді конкретних задач діяльності.

На основі аналізу процедур діяльності у структурі праці фахівця встановлюється перелік типів професійної діяльності, який узагальнюється у перелік виробничих функцій.

Типи професійної діяльності визначаються через конкретні види робіт. Наприклад:

- планування,
- аналіз,
- координація та узгодження,
- розрахунки тощо.

Тип діяльності фіксує технологію діяльності, але без урахування процесуальної послідовності. Виробнича функція узагальнює типи діяльності з точки зору зв'язку цієї діяльності з діяльністю виробничо-технологічної структури. Вона вміщує цілі та результати даної діяльності, що визначаються структурою виробництва.

Відповідні виробничі функції та їх номери заносяться до таблиці Додатка Б. Рекомендується використовувати такий перелік функцій та їх номерів:

1. Дослідницька - функція спрямована на збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-технічної інформації з напрямку роботи.

2. Проектувальна (проектувально-конструкторська) - функція спрямована на здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення).

3. Організаційна - функція спрямована на упорядкування структури й взаємодії складових елементів системи з метою підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування - часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх послідовності, тривалості та строків виконання).

4. Управлінська - функція спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління - у вигляді директивних рішень).

5. Технологічна - функція спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

6. Контрольна - функція спрямована на здійснення контролю в межах своєї професійної діяльності в обсязі посадових обов'язків.

7. Прогностична - функція, яка дозволяє на основі аналізу здійснювати прогнозування в професійній діяльності.

8. Технічна - функція спрямована на виконання технічних робіт в професійній діяльності.

На основі аналізу структури професійної діяльності фахівця, переліку предметів його професійної праці й сукупності виробничих функцій, що виконує фахівець на основних, посадах або виконання яких прогнозується в майбутньому, необхідно встановити перелік типових задач, які йому потрібно вміти вирішувати, та вид задачі діяльності, до якого кожна з них віднесена. Перелік задач подається до таблиці Додатка Б.

Примітка. Необхідно, щоб у назві кожної типової задачі діяльності були обов'язково відображені узагальнені процедура та продукт діяльності фахівця. При формулюванні назв типових задач діяльності (а, згодом, і визначень змісту умінь та назв змістових модулів) потрібно використовувати професійну термінологію, яка притаманна певній професійній сфері і надана у відповідних стандартах професійної термінології. Використані стандарти професійної термінології повинні бути зазначені у другому розділі освітньо-кваліфікаційної характеристики - "Нормативні посилання". У подальшому, використані терміни мають входити до системи навчальних елементів, яка надається в ГСВОУ____-0_ "Галузевий стандарт вищої освіти України. Засоби діагностики якості вищої освіти".

Приклади назв типових задач діяльності:

- Організація дій з метою попередження або зменшення рівня вірогідного пошкодження.
- Складання опису рослинності.
- Проведення генетичних дослідження біологічного об'єкта.

Кожній задачі надається шифр, у ньому вказуються її вид і клас, до яких вона належить. При визначенні класів задач обсяг масивів інформації, що використовує фахівець при вирішенні задачі певного класу, встановлюється за експертною оцінкою.

Задачі, що належать до класу стереотипних задач діяльності, характеризуються "жорсткими" структурами праці фахівця.

Діагностичні задачі діяльності передбачають вільний вибір фахівцем типових складових структури праці, що повинні відповідати визначеним їм особливостям виробничої або соціальної ситуації.

Задачам, що належать до класу евристичних задач діяльності, частково властиві ознаки задач, пов'язаних із науковою творчістю.

Для деяких напрямів підготовки на професійну та соціально-виробничу діяльність значний вплив має соціально-побутова діяльність фахівця. Тому вважаємо за необхідне для спеціальностей, що складають ці напрями підготовки, вказати перелік задач соціально-побутової діяльності.

Можливе існування виробничої функції, якій відповідає тільки одна типова задача діяльності.

Шифри типових задач діяльності формуються таким чином. Спочатку вказується номер виробничої функції (за переліком, що наданий вище). Потім через крапку літерами зазначається вид задачі: ПФ - професійна, СВ - соціально-виробнича, СП - соціально-побутова. Далі, через крапку, літерою вказується клас, до якого вона належить: С - стереотипна, Д - діагностична, Е - евристична. Потім через крапку вказується її наскрізний для даної

виробничій функції порядковий номер. Наприклад, стереотипні та діагностичні соціально-виробничі задачі, що притаманні технологічній виробничій функції - 5.СВ.С.01, 5.СВ.С.02, 5.СВ.Д.03 тощо; евристичні професійні задачі, що притаманні проектувальній виробничій функції - 2.ПФ.Е.04, 2.ПФ.Е.05, 2.ПФ.Д.06 тощо.

При формуванні ОКХ бакалавра, спеціаліста або магістра необхідно, щоб переліки функцій та типових задач діяльності якомога повніше відображали усі етапи циклу існування узагальненого об'єкта діяльності фахівця. При цьому слід враховувати, що після етапу ліквідації об'єкта діяльності можливий, якщо виникає необхідність, етап створення нового об'єкта діяльності з такими ж або удосконаленими, або з цілком новими властивостями чи якостями.

Але не всі об'єкти діяльності мають зазначені етапи існування. Так, об'єктам діяльності матеріальної сфери виробництва (верстати, устаткування, машини, механізми тощо) притаманні всі зазначені вище етапи існування. В інших галузях (економіка, наука, культура) зазначені етапи існування можуть мати навіть інші назви, наприклад, "експлуатація" - виставка творів живопису, виконання музичних творів, демонстрація кінофільмів і таке інше; "відновлення" - реставрація творів живопису, удосконалення виконання музичних творів, відновлення кінофільмів і таке інше.

У деяких випадках цикл існування об'єкта діяльності може і не містити окремих етапів. Наприклад, "утилізація творів музичного мистецтва" немає сенсу.

Розділ 5. Компетенції щодо вирішення проблем й задач соціальної діяльності, інструментальних та загально-наукових задач

Вимоги до соціально значущих властивостей та якостей випускника вищого навчального закладу наводяться в таблиці Додатка В у вигляді переліку компетенцій щодо вирішення певних проблем й задач соціальної діяльності та системи умінь, яка є відображенням наявності цих здатностей. При цьому здатність розуміється як поєднання генетичної схильності особи (здібності) та набутої у процесі навчання і професійної підготовки спроможності (готовності) до певної продуктивної діяльності. Соціальна діяльність розглядається у широкому значенні, але за винятком складової діяльності, що пов'язана із суто професійною сферою й опис якої поданий у таблиці Додатка Б. Тобто, якщо таблиця Додатка Б є формалізованим описом (моделлю) професійної діяльності фахівця, таблиця Додатка В є формалізованим описом (моделлю) особистості, готової до вирішення складних проблем та завдань сьогодення та прогнозованого майбутнього на певному рівні, якого вимагає вища освіта.

Примітка. Особливу увагу слід приділяти компетенціям, що забезпечують спроможність фахівця до рефлексії власних дій, аналізу та відбору інформації, синтезу знань і умінь для досягнення мети діяльності. Такі компетенції мають бути сформовані у випускника ВНЗ під час засвоєння, в основному, фундаментальної частини змісту навчання - знань

щодо об'єктивних законів гармонійного розвитку природи й людства, методологій діяльності, засобів та стратегій досягнення мети діяльності тощо. Ці компетенції у межах морального та екологічного імперативів, із пріоритетом принципів сталого розвитку суспільства, повинні забезпечувати спроможність особи отримувати, обробляти та усвідомлювати інформацію, що необхідна для здійснення соціальної діяльності (у тому числі фахової), визначати технологію формування індивідуальної діяльності та забезпечувати її безпечність і ефективність.

Під час формування ОКХ магістра необхідно приділити увагу здатностям фахівця виконувати професійні завдання та обов'язки інноваційного характеру (здатностям здійснювати інноваційну діяльність).

Система компетенцій наводиться з максимальним урахуванням положень щодо системи компетенцій, поданих у розділі 5.

Примітка. Під час формування ОКХ молодшого спеціаліста або бакалавра у таблицю Додатка Б обов'язково включається змістова частина щодо гуманітарної, соціально-економічної та екологічної освіти та освіти з безпеки життя і діяльності людини, яка надана у додатку до Інструктивного листа Міністерства освіти і науки України від 19.06.2002 р. N 1/9-307.

Розділ 6. Професійні компетенції.

На основі аналізу змісту типових задач діяльності та змісту виробничих функцій формується система умінь та компетенцій (таблиця Додатка Б), що необхідні фахівцям для вирішення типових задач, із визначенням рівня сформованості кожної з них. Цим формалізуються прийоми та засоби діяльності, за допомогою яких безпосередньо вирішується проблемна ситуація.

Примітка. Будь-яка діяльність здійснюється завдяки множині взаємопов'язаних дій - одиниць діяльності, що не розкладаються на більш прості, і внаслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета діяльності (продукт діяльності). У кожній дії відокремлюють її орієнтовну, виконавчу та контрольну частину.

Суб'єкт діяльності повинен знати різні способи здійснення діяльності (процедури діяльності) і те, якому конкретному наборові орієнтирів є адекватним той чи інший засіб діяльності. Така інформація становить (за П.Я.Гальперінім) орієнтувальну основу дії - систему уявлень людини щодо мети, плану та засобів здійснення дії, яка виконується або передбачається для виконання.

Система умінь формується на основі аналізу змісту кожної з типових задач діяльності фахівця з урахуванням класу, до якого певна задача належить. У визначенні змісту кожного уміння та відповідно компетенції необхідно обов'язково віддзеркалювати усі компоненти структури діяльності фахівця. Визначаючи зміст компетенції, слід приділяти увагу ступеневі узагальнення структури діяльності: з одного боку, не допускати надто деталізованого опису діяльності (тобто поопераційного, на рівні опису кожної дії), з іншого - не втратити можливості, у подальшому, діагностувати

рівень сформованості компетенції простими засобами, або перевіряти готовність особи до певної діяльності на основі визначення рівня сформованості орієнтовних основ дій.

Приклади визначень змісту умінь (у дужках подаються назви відповідних компонентів структури діяльності фахівця):

"Інженер-конструктор (суб'єкт діяльності) повинен уміти, працюючи у складі групи фахівців або особисто (умови діяльності), використовуючи нормативно-технічну документацію (предмет діяльності), за допомогою обладнання автоматизованого робочого місця (засоби діяльності) проектувати (процедура діяльності) деталі та вузли будівельних механізмів та устаткування (продукт діяльності)".

Відмітимо, що у визначенні умінь не обов'язково вказувати суб'єкт діяльності ("фахівець повинен уміти..."). Допускається починати визначення з опису предмета діяльності ("використовуючи ... уміти розраховувати..." тощо).

Кожному конкретному умінню із системи умінь надається свій шифр, у якому вказується вид та рівень сформованості компетенції.

Примітка. Вид і клас задач діяльності та вид і рівень сформованості умінь у подальшому знайде своє відображення при розробці навчального плану (графіка навчального процесу, видів та форм навчальних занять та внутрішнього контролю), програм навчальних дисциплін, засобів діагностики: вимог до змісту кваліфікаційних (дипломних) робіт (проектів), фонду комплексних кваліфікаційних завдань та тестів (принцип забезпечення діагностичних властивостей ОКХ).

Під час визначення виду компетенції використовується загальна класифікація, згідно з якою вони поділяються за:

- характером предмета чи знаряддя праці (природні або штучні об'єкти, знаки та знакові системи, що заміщують ці об'єкти);
- способом виконання дії (практичне або розумове виконання операцій з об'єктом чи знаком, що його заміщує).

Розумові компетенції або навички використовуються головним чином під час вирішення задач, що орієнтовані на здатність мислити, вміння робити висновки та приймати своєчасні обґрунтовані важливі рішення.

Практичні компетенції або навички використовуються головним чином під час вирішення задач, що орієнтовані на психомоторну діяльність та регламентовані алгоритми діяльності.

Компетенції чи навички можуть бути зведені до умінь та навичок для виконання відповідних дій, а саме: предметно-практичних, предметно-розумових, знаково-практичних, знаково-розумових.

Вид компетенції пов'язаний зі змістом задачі, виконання якої потребує цього компетенції.

Враховуючи, що компетенції формуються у навчальному процесі, види та зміст умінь обумовлюють зміст навчання (у вигляді змістових модулів освітньо-професійних програм підготовки фахівців), а також вибір тих чи інших форм, методів та засобів навчання. Усе це обумовлює розподіл

навчального часу, обсяг навчальних дисциплін і форм державної атестації, що мають бути наведені у відповідних нормативних документах.

Зауважимо, що компетенції формуються за допомогою діяльності, в тому числі діяльності навчання. Останню необхідно організувати таким чином, щоб формування умінь спиралося на відповідні знання.

Допускається розміщувати таблиці вздовж довгого боку аркуша стандарту.

Примітка. Під час формування ОКХ молодшого спеціаліста або бакалавра у таблицю Додатка Б обов'язково включається змістова частина щодо питань безпеки життя і діяльності людини й охорони праці.

6. Відповідно до замовлень конкретних споживачів праці випускників ВНЗ щодо підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, магістра в ОКХ бакалавра дозволяється визначати групу додаткових типових задач діяльності та умінь їх вирішувати, що стосуються узагальненого об'єкта діяльності фахівця замовленої спеціальності.

Розділ 7. Попередній освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійного відбору абітурієнтів

У розділі визначається попередній освітній або(та) освітньо-кваліфікаційний рівень абітурієнтів.

Для забезпечення ефективного функціонування системи вищої освіти, яка здатна у процесі реалізації освітньо-професійної програми задовольнити цілі освіти та професійної підготовки, що декларуються в освітньо-кваліфікаційній характеристиці, у цьому розділі обов'язково повинні бути викладені вимоги до відбору абітурієнтів із посиланням на відповідні нормативні документи (у разі їх існування). Вимоги повинні включати:

- вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів у вигляді системи знань на основі яких буде здійснюватися засвоєння змісту навчання у ВНЗ;
- психологічні властивості та якості особи як такі, що є протипоказані для професійної діяльності, яка обирається.

У розділі, в разі потреби, також можуть бути вказані додаткові вимоги до спеціальних здібностей, вікових або інших обмежень, досвіду попередньої практичної діяльності тощо.

Використані нормативно-правові та нормативні документи повинні бути зазначені у другому розділі стандарту- "Нормативні посилання".

Розділ 8. Вимоги до державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

У розділі наводяться вимоги до державної атестації випускників ВНЗ щодо встановлення фактичної відповідності рівня освіти та професійної підготовки вимогам ОКХ.

Поряд із загальним текстом цього розділу розробники повинні відобразити особливі (галузеві) вимоги до атестації випускників ВНЗ (у п. 8.3) з посиланням на відповідні нормативні документи. Використані

документи повинні бути зазначені у другому розділі стандарту - "Нормативні посилання".

Розділ 9. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки

У цьому розділі на підставі чинних нормативних актів наводяться відомості про особливі (галузеві) вимоги до системи освіти та професійної підготовки, додержання яких впливає на якість освіти та професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів Використані нормативні документи повинні бути зазначені у другому розділі стандарту - "Нормативні посилання".

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України від 04.07.2005 р. N 1013/2005 "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - Київ, 2007 - 87 с.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. N 396-р "Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006 - 2010 роки" // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - Київ, 2007 - 87 с.
3. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006 - 2010 роки // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - К., 2007 - 87 с.
4. Тенденции в реформировании высшего образования, развитии стандартизации и образовательных стандартов высшей школы в странах СНГ: Монографический сборник научных статей - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2007 - 232 с.
5. Морозова Т. Ю. Погляд на освітні стандарти крізь призму компетентнісного підходу // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник / Науково-методичний центр вищої освіти МОН України. - К., 2005.- Вип. 46: Болонський процес в Україні. - Ч. 2. - С. 73 - 80.
6. <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm>
7. Державний стандарт України ДСТУ 1.5-93: Державна система стандартів України. Загальні вимоги до побудови, викладу і оформлення та змісту стандартів. - Київ: Держстандарт України, 1993
8. Петренко В. Л. Державний стандарт вищої освіти у контексті Болонського процесу (переліки кваліфікацій, напрямів і спеціальностей вищої освіти) // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник / Науково- методичний центр вищої освіти МОН України. - К., 2005. - Вип. 46: Болонський процес в Україні. - Ч. 2. - С. 80 - 118.
9. Випуски Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. - Краматорськ: Центр продуктивності.
10. Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005. - Київ: Держстандарт України, 2006.

11. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2005. - Київ: Держстандарт України, 2005.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. N 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1998 р. N 1247 "Про розроблення державних стандартів вищої освіти".
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.97 р. N 507 "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями".
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. N 1719 "Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра".
16. Наказ Міністерства освіти України від 27.01.2007 р. 58 "Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра".
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р. N 839 "Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста".
18. Наказ Міністерства освіти України від 13.07.2007 р. N 604 "Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста".
19. Міжнародна Стандартна Класифікація Професій (ISCO-88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva).
20. Наказ Міністерства освіти України від 11.10.2007 р. N 897 "Про створення робочих груп з розроблення галузевих стандартів вищої освіти".

**НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ З РОЗРОБЛЕННЯ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ**

СТРУКТУРА ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ РОЗРОБКИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Освітньо-професійна програма підготовки фахівця має вигляд макету галузевого стандарту, що наведений нижче. Побудова, виклад та оформлення макету стандарту відповідає вимогам державному стандарту Вищої освіти (ДСВО). Структура та послідовність розробки освітньо-професійної програми повинна бути узгоджена з формою ОКХ. Структура ОПП та її обов'язковий зміст, що подано у цьому розділі, не повинні змінюватися. Під час вибору тієї чи іншої форми побудови обов'язкових додатків до ОПП зміст відповідних розділів в основному документі повинен бути узгоджений.

Далі наведено одну з можливих форм побудови й оформлення освітньо-професійної програми.

Зразок оформлення
ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ

ГСВОУ _____-0_
(позначення стандарту)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Затверджено
Заступник міністра освіти
і науки України
"___" _____ 200__ р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ _____
(шифр та назва галузі знань)

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ _____
(код і назва напрямку підготовки)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ _____
(код і назва спеціальності)

КВАЛІФІКАЦІЯ _____
(код і назва кваліфікації)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київ 20__ р.

Зразок оформлення
ГСВОУ _____-0_
(позначення стандарту)

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО робочою групою Міністерства освіти і науки України
ВНЕСЕНО

(назва базового вищого навчального закладу)

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ Наказом Міністерства освіти і науки України від _____ р. N _____

3 ВВЕДЕНО

(вперше, другою редакцією, із змінами та доповненнями)

4 РОЗРОБНИКИ СТАНДАРТУ

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь та вчене

звання, посада, повна назва установи)

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу Міністерства освіти і науки України.

ЗМІСТ

1. Галузь використання
 2. Нормативні посилання
 3. Визначення
 4. Позначення і скорочення
 5. Розподіл змісту освітньо-професійної програми та максимальний навчальний час за циклами підготовки (додаток А)
 6. Нормативна частина змісту освітньо-професійної програми
 7. Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах
 8. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки
- Додаток А Перелік навчальних дисциплін і практик та система блоків змістових модулів
- Додаток Б Розподіл змісту освітньо-професійної програми підготовки, навчальний час за циклами підготовки, навчальними дисциплінами й практиками та перелік сформованих компетенцій
- Додаток В Нормативні форми державної атестації, що використовуються для встановлення рівня опанування особами, які навчаються у вищих навчальних закладах, відповідних змістових модулів

ВСТУП

Освітньо-професійна програма (ОПП) є галузевим нормативним документом, у якому визначається нормативний термін та зміст навчання, нормативні форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певного напрямку.

Цей стандарт є складовою галузевого стандарту вищої освіти і використовується під час:

- розроблення складової галузевого стандарту вищої освіти (засоби діагностики якості вищої освіти);
- розроблення складових стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів (варіативні частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців та засобів діагностики якості вищої освіти);
- розроблення навчального плану, програм навчальних дисциплін і практик;

ГСВОУ _____-0_
(позначення стандарту)

ГАЛУЗЕВИЙ СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ

_____ (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
 ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ _____
 _____ (шифр та назва галузі знань)
 НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ _____
 _____ (код і назва напрямку підготовки)
 СПЕЦІАЛЬНІСТЬ _____
 _____ (код і назва спеціальності)
 КВАЛІФІКАЦІЯ _____
 _____ (код і назва кваліфікації)

Чинний від _____
(рік - місяць - число)

1 Галузь використання

Цей стандарт поширюється на систему вищої освіти: органи, які здійснюють управління у галузі вищої освіти; інші юридичні особи, що надають освітні послуги у галузі вищої освіти; вищі навчальні заклади всіх форм власності, де готують фахівців

освітньо-кваліфікаційного рівня _____,
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань _____,
(шифр та назва галузі знань)

напрямок підготовки _____,
(код і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____,
(код і назва спеціальності)

освітній рівень _____,
(назва освітнього рівня)

кваліфікація _____,
(код і назва кваліфікації)

з узагальненим об'єктом діяльності _____,
(для освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, спеціаліст, магістр)

з нормативним терміном навчання _____,
(років, місяців)

Цей стандарт установлює:

- нормативну частину змісту навчання у залікових одиницях, засвоєння яких забезпечує формування компетенцій відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики;
- рекомендований перелік навчальних дисциплін і практик;
- нормативний термін навчання за очною формою навчання;
- нормативні форми державної атестації.

Право на реалізацію ОПП мають вищі навчальні заклади при наявності відповідної ліцензії, виданої уповноваженим органом виконавчої влади.

2 Нормативні посилання

У цьому стандарті використано посилання на такі нормативні документи: (наприклад):

- Порядок розроблення стандартів вищої освіти, внесення змін до них та здійснення контролю за їх дотриманням, затверджений наказом МОН України від 10.11.2007 р. N 897
- інші діючі нормативні документи обов'язкового застосування.

3 Визначення

У цьому стандарті використано терміни та відповідні визначення, що подані: (наприклад):

- в наказі МОН України від 10.11.2007 р. N 897
- інших відповідних діючих нормативних документах обов'язкового застосування.

У цьому стандарті використані такі терміни та відповідні визначення:

.....

4 Позначення і скорочення

У даному стандарті застосовуються такі скорочення назв циклів підготовки, до яких віднесено блоки змістових модулів

ГСЕ(01) - гуманітарної та соціально-економічної підготовки;

МПН(02) - математичної, природничо-наукової підготовки;

ПП(03) - професійної та практичної підготовки.

5 Розподіл змісту навчання та навчального часу за циклами підготовки, навчальними дисциплінами й практиками.

5.1 Освітньо-професійна програма передбачає такі цикли підготовки:

1. цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки,
2. цикл фундаментальної, природничо-наукової підготовки
3. цикл професійної та практичної підготовки, що разом із попередніми циклами забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

5.2 Розподіл змісту програми підготовки фахівця та навчальний час за нормативною та варіативною частинами програми підготовки, навчальний час за циклами підготовки, кількість навчальних годин/кредитів вивчення кожної з навчальних дисциплін і практик нормативної частини програми підготовки подано у таблиці Додатка Б.

6 Нормативна частина змісту освітньо-професійної програми

6.1 У таблиці Додатка А подається перелік нормативних навчальних дисциплін й практик (видів практичної підготовки), вказуються назви й шифри блоків змістових модулів, із яких формуються ці навчальні дисципліни й практики, і назви та шифри змістових модулів, що входять до даного блоку змістових модулів.

6.2 На завершальному етапі розробки ОПП створюється додаток Б. У якому для кожної навчальної дисципліни (або практики) нормативної частини змісту освітньо-професійної програми вказується кількість навчальних годин/національних кредитів/кредитів ECTS її вивчення та перелік сформованих компетенцій.

6.3 Нормативна частина ОПП не змінюється.

6.4 Навчальний заклад має право змінювати назви навчальних дисциплін і практик та розподіл блоків змістових модулів у них за окремим погодженням із МОН України.

7 Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

7.1 Вид кваліфікаційної роботи (дипломний проект або дипломна робота) встановлюється на основі аналізу змісту виробничих функцій та типових задач діяльності, що визначені в ГСВОУ____-0_ "Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика".

7.2 У додатку В зазначаються нормативні форми державної атестації і подано розподіл блоків змістових модулів між ними.

7.3 Вимоги до засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки встановлюються в ГСВОУ____-0_ "Галузевий стандарт вищої освіти України. Засоби діагностики якості вищої освіти".

8. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки

(вимоги до кваліфікації викладацького складу, який бере участь у викладанні навчальних дисциплін нормативної частини змісту навчання, у тому числі вимоги до фаху за дипломом про вищу освіту, до наукової спеціальності за дипломом про отримання наукового ступеня, до кафедри, на якій отримано диплом про вчене звання, до професійної підготовки за сертифікатом або свідоцтвом про післядипломну освіту, до стажу попередньої практичної, наукової та педагогічної діяльності)

Додаток А

Таблиця. Перелік навчальних дисциплін і практик

Шифр навчальної дисципліни або практики	Назва навчальної дисципліни або практики	Назва блоку змістових модулів, що входить до навчальної дисципліни або практики	Шифр блоку змістових модулів, що входить до навчальної дисципліни або практики
1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки			
1.01			
1.02			
1.03			
2. Цикл фундаментальної, природничо-наукової підготовки			
2.01			
2.02			
2.03			
3. Цикл професійної та практичної підготовки			
3.01			
3.02			
3.03			

Додаток Б

Таблиця. Розподіл змісту освітньо-професійної програми підготовки, навчальний час за циклами підготовки, навчальними дисциплінами й практиками та перелік сформованих компетенцій

Цикл	Навчальні цикли та передбачувані результати їх засвоєння	Перелік дисциплін	Загальна кількість годин / нац. кредитів	Кредитів ECTS	Шифри сформованих компетенцій
Цикл (норматив на частина)			Загальна кількість годин / нац. кредитів на нормативну частину		
			Загальна кількість годин / нац. кредитів на варіативну частину		

Додаток В

Нормативні форми державної атестації осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

Нормативні форми державної атестації, що використовуються для встановлення рівня опанування особами, які навчаються у вищих навчальних закладах, відповідних змістових модулів:

Дипломний проект (робота) - _____
(шифри змістових модулів,

що виносяться на державну атестацію)

Тестовий державний іспит - _____
(шифри змістових модулів,

що виносяться на державну атестацію)

МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Нижче наведено методики розроблення відповідних структурних елементів освітньо-професійної програми підготовки фахівця.

Титульний лист

На титульному листі ОПП указується:

- назва освітньо-кваліфікаційного рівня така ж, як у ГСВОУ____-0_ Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- шифр і назва галузі знань такі ж, як у ГСВОУ____-0_ Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- код і назва напрямку підготовки такі ж, як у ГСВОУ____-0_ Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- код і назва спеціальності (для всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, окрім бакалавра), код і назва напрямку підготовки такі ж, як у ГСВОУ____-0_ Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- код і назва кваліфікації такі ж, як у ГСВОУ____-0_ Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика.

Передмова

У розділі вказується повна назва базового вищого навчального закладу, яким внесено проект стандарту до затвердження, дата та номер наказу, яким стандарт затверджено та надано йому чинності (після затвердження). Указуються прізвища, імена по батькові, наукові ступені та вчені звання розробників стандарту, посади і назви установ, де вони працюють. У разі необхідності в передмові можуть бути наведені додаткові відомості.

Зміст

У розділі потрібно зазначити порядкові номери і назви розділів (підрозділів), додатків (із поданням їх позначення й заголовків) із зазначенням номера сторінки, на якій вони розміщені.

Вступ

Освітньо-професійна програма (ОПП) є галузевим нормативним документом, у якому визначається нормативний термін та зміст навчання, нормативні форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певного напрямку.

Цей стандарт є складовою галузевого стандарту вищої освіти і використовується під час:

- розроблення та корегування складової галузевого стандарту вищої освіти (засоби діагностики якості вищої освіти);
- розроблення та корегування складових стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів (варіативні частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців та засобів діагностики якості вищої освіти);
- розроблення навчального плану, програм навчальних дисциплін і практик;
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Сторінки, на яких розміщені Передмова, Зміст, Вступ, нумерують римськими цифрами, починаючи з титульного аркуша. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Нумерацію сторінок проставляють на правому нижньому ріжку на непарних і на лівому нижньому ріжку на парних сторінках.

Дата введення стандарту в дію буде визначена після узгодження та затвердження освітньо-професійної програми.

Назва стандарту Зміст цього розділу формується так само, як зміст відповідного розділу освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Розділ 1. Галузь використання

Зміст цього розділу формується так само, як зміст відповідного розділу ОКХ.

У розділі указується нормативний термін для денної форми навчання (у роках). Нормативний термін навчання встановлюється відповідно до вимог нормативних документів з врахуванням рівня майбутньої професійної діяльності випускника вищого навчального закладу. Нумерацію сторінок проставляють так само, як в ОКХ.

Розділ 2. Нормативні посилання

Зміст цього розділу є обов'язковим для кожної освітньо-професійної програми. Розділ доповнюється розробниками, якщо в ОПП є посилання на будь-які інші нормативні документи.

Розділ 3. Визначення

Цей розділ містить визначення, що необхідні для уточнення або встановлення термінів, які подані у стандарті. У разі необхідності розділ може бути доповнений розробниками ОПП.

Розділ 4. Позначення і скорочення

У цьому розділі подаються скорочення назв циклів підготовки, що застосовуються під час формування шифрів: ГСЕ (01) - гуманітарної та соціально-економічної підготовки; ФПН(02) - фундаментальної, природничо-

наукової підготовки; ПП(03) - професійної та практичної підготовки. Зміст цього розділу є обов'язковим для кожної освітньо-професійної програми. У разі необхідності розділ може бути доповнений розробниками ОПП.

Розділ 5. Розподіл змісту освітньо-професійної програми та максимальний навчальний час за циклами підготовки

У таблиці вказується:

- загальний навчальний час за програмою підготовки;
- розподіл загального навчального часу за циклами підготовки у академічних годинах/ національних кредитах/ кредитах ECTS;

Таблиця 5.1

Обсяг освітньо-професійних програм

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Термін навчання за денною формою, роки	Загальний обсяг, години / національні кредити / кредити ECTS
бакалавр	3 р.	6480/120/180
	3,5 р.	7560/140/210
	4 р.	8640/160/240
магістр	1 р.	2160/40/60
	2 р.	4320/80/120

Ціна кредиту ECTS складає 36 академічних годин. Нормативна кількість залікових одиниць на 1 навчальний рік - 60 кредитів ECTS.

Кількість кредитів ECTS на навчальну дисципліну визначається діленням загального обсягу годин з навчальної дисципліни на ціну кредиту (з округленням до 0,5 кредиту).

Загальний обсяг годин з навчальної дисципліни повинен включати час на проведення лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять та сесій.

Загальний навчальний час підготовки не враховує канікули, святкові дні (1 тиждень) та час, що передбачений на державну атестацію студентів, і складається з навчального часу засвоєння нормативної частини змісту ОПП (змісту навчання) та вибіркової частини.

Для кожного циклу підготовки в нормативній частині освітньо-професійної програми вказано навчальний час у відсотках від загального навчального часу підготовки. Розробники стандарту вказують навчальний час у годинах, національних кредитах та кредитах ECTS.

Розділ 6. Нормативна частина змісту освітньо-професійної програми

6.1. У розділі на основі аналізу системи компетенцій, яка подана в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця, визначається система знань, яка потрібна для формування означених компетенцій. Система визначається у вигляді частково упорядкованого набору (масиву) навчальної

інформації, яка згрупована у змістові модулі. Групування здійснюється за ознаками належності навчальної інформації певному навчальному об'єкту, що відповідає одному або декільком компонентам структури діяльності фахівця.

Під час розроблення ОПП підготовки бакалаврів (нормативної частини змісту навчання) слід пам'ятати, що засвоєння студентами змісту навчання з даного напрямку підготовки є достатньою умовою для засвоєння змісту навчання з будь-яких спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, які включено до цього напрямку підготовки. Тобто, для бакалаврів не може існувати обмежень на продовження навчання за будь-якою спеціальністю з даного напрямку підготовки.

Змістові модулі із системи знань не повинні дублювати зміст навчання, який поданий у стандартах загальної середньої освіти або в програмах попередніх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Назва змістового модуля формулюється так само, як назва теми програми навчальної дисципліни або практики.

Шифр змістового модуля формується таким чином. Спочатку подається шифр уміння (компетенції), що забезпечується відповідними знаннями. Потім через крапку вказується номер змістового модуля, наскрізний для даного уміння (компетенції).

6.2 Перелік навчальних дисциплін і практик

У таблиці Додатка А подається перелік нормативних навчальних дисциплін й практик (видів практичної підготовки), вказуються назви й шифри блоків змістових модулів, із яких формуються ці навчальні дисципліни й практики, і назви та шифри змістових модулів, що входять до даного блоку змістових модулів.

Певні компетенції, які наведені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця, можуть формуватися на завершальному етапі навчання студентів у вищому навчальному закладі, що передбачає виконання дипломного проекту (роботи). Тому дипломне проектування або виконання дипломної роботи з відповідним переліком назв й шифрів блоків змістових модулів також повинне бути зазначене у таблиці Додатка А.

Нормативні навчальні дисципліни й практики групуються за циклами підготовки, назви яких подано в таблиці А.

Для кожної навчальної дисципліни або практики встановлюється шифр, який формується таким чином. Спочатку вказується номер циклу підготовки (дивись таблиці). Потім через крапку вказується номер навчальної дисципліни або практики, наскрізний для даного циклу (ГСЕ 1.01;... ФПН 2.01;... ПП 3.01;...)

У назві навчальної дисципліни відображається назва навчального об'єкта цієї дисципліни або узагальнена назва її навчальних об'єктів. У назві практики відображається її функціональна спрямованість.

Назва блоку змістових модулів формулюється так само, як формулюється назва розділу програм навчальних дисциплін або практик.

Шифри блоків формуються таким чином. Спочатку вказується номер навчальної дисципліни або практики. Потім через крапку вказується, наскрізний для даної навчальної дисципліни або практики, номер блоку змістових модулів. (01.01; 01.02;... 02.01;...).

У таблиці Додатка А вказуються шифри змістових модулів, що входять до даного блоку. Якщо певний змістовий модуль відповідає за формування у студентів орієнтовних основ дій декількох компетенцій, шифри цього змістового модуля об'єднуються в окрему групу дужками.

Примітка. Під час оформлення Додатку А необхідно, щоб структури таблиць збігалися із шифрами, що використані в ОКХ.

Формуючи таблиці Додатка В, розробники стандартів мають право обґрунтовано:

- поєднувати блоки змістових модулів в інтегровані навчальні дисципліни або практики та визначати їх назви, наприклад
- вилучати з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки навчальні дисципліни, що є професійно орієнтованими, і включати їх до інших циклів.

6.3 Додаток Б.

Таблиця додатку Б створюється на завершальному етапі розробки стандарту вищої освіти. Навчальний час, що передбачений для засвоєння нормативної частини змісту ОПП, повинен становити 60...65% від загального навчального часу підготовки студентів. У таблиці Додатка Г навчальний час вказується у годинах, кредитах та кредитах ECTS.

Примітка. Під час формування змісту циклів: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; математичної, природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки в нормативній частині ОПП молодшого спеціаліста або бакалавра у таблиці Додатків А, Б обов'язково включаються змістові частини щодо гуманітарної, соціально-економічної та екологічної освіти та освіти з безпеки життя і діяльності людини й охорони праці, що надані у додатку до інструктивного листа Міністерства освіти і науки України від 19.06.2002 р. N 1/9-307. (Екологія - 54 год. Безпека життєдіяльності- 54 год. Охорона праці- 54 год.).

Для кожної навчальної дисципліни (або практики) нормативної частини змісту освітньо-професійної програми вказується кількість навчальних годин/кредитів та кредитів ECTS , необхідних для формування у студентів певних компетенцій, і які надані в ОКХ і необхідні для здійснення усіх форм організації навчання.

Навчальний час за кожним із циклів підготовки, за кожною навчальною дисципліною (або практикою) призначений для здійснення усіх передбачених навчальним планом форм організації навчання, у тому числі самостійної роботи студентів та контрольних заходів (за винятком державної атестації).

Залежно від потреб фахової підготовки різного профілю (гуманітарної, економічної тощо) розробники ОПП мають право

збільшувати обсяг циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки за умов узгодження змісту циклів математичної, природничо-наукової та професійної підготовки.

Уточнення, які необхідно врахувати при розробці нового покоління стандартів, в першу чергу стосуються:

- урахування того, що згідно із Законом України "Про освіту" бакалавр є не освітнім, а освітньо-кваліфікаційним рівнем, що вимагає поглиблення змісту його професійної підготовки з відповідного напрямку;
- урахування положень щодо освітньо-кваліфікаційних рівнів;

Навчальний час, що передбачений для засвоєння вибіркової частини ОПП, визначається як різниця між загальним навчальним часом підготовки та навчальним часом, що передбачений на засвоєння нормативної частини змісту ОПП. Вибіркова частина складається з частини самостійного вибору навчального закладу та частини вільного вибору студентів (окрім ОПП підготовки молодшого спеціаліста).

Для кожного з циклів підготовки вибіркової частини змісту освітньо-професійної програми в таблиці Додатка Б вказується навчальний час у відсотках від максимального навчального часу вибіркової частини змісту освітньо-професійної підготовки та у годинах і кредитах.

Навчальний час, що передбачений для засвоєння змісту навчання самостійного вибору навчального закладу, не повинен перевершувати 70% навчального часу засвоєння вибіркової частини змісту навчання. Для реалізації дійсно вільного вибору студентів (окрім спеціальностей молодшого спеціаліста) вищим навчальним закладом повинно бути запропоновано такий перелік дисциплін та практик, загальний навчальний час засвоєння яких перевищує навчальний час, що передбачений освітньо-професійною програмою для цієї частини підготовки.

Навчальний час, що відводиться на практики може бути збільшений за рахунок часу самостійного вибору навчального закладу, що має бути погоджено з відповідною НМК/підкомісією.

Вибіркова частина ОПП підготовки молодшого спеціаліста складається тільки з частини самостійного вибору ВНЗ.

Для осіб, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста отримання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр можливе за умов засвоєння відповідної ОПП підготовки магістра з терміном навчання не більше одного року.

Розділ 7. Державна атестація осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах

На державну атестацію осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, виносяться система компетенцій, що визначена в освітньо-кваліфікаційній характеристиці, та відповідні блоки змістових модулів, що складають нормативну частину змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівця.

У розділі указуються нормативні форми державної атестації (кваліфікаційна (дипломна) робота (проект) або(та) тестовий державний іспит) і подається перелік змістових модулів, що подані в таблиці Додатка Б і які формують професійні компетенції випускника.

Вид кваліфікаційної роботи (дипломний проект або дипломна робота) встановлюється на основі аналізу змісту виробничих функцій, типових задач діяльності та компетенцій, що визначені в ГСВОУ_____0 "Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика" та відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Дипломна робота передбачає проведення аналізу та теоретичної розробки (моделювання та дослідження процесів і об'єктів) актуальних питань, проблем у відповідній галузі знань. Для інженерних напрямів підготовки дипломна робота повинна мати характер прикладного наукового дослідження об'єкта діяльності.

Дипломні проекти, як правило, виконуються за інженерними напрямами підготовки і передбачають синтез об'єкта (фізичного або ідеального) проектування (системи в широкому значенні, пристрою, технологічного процесу, комп'ютерної програми тощо), який оптимально відповідає вимогам завдання на кваліфікаційну роботу.

Нормативні форми державної атестації студента встановлюються у залежності від напрямку підготовки та спеціальності у вигляді:

- для бакалаврів: складання тестового державного іспиту (іспитів) або захист випускної роботи або поєднання іспиту із захистом випускної роботи;
- для магістрів: поєднання складання тестового державного іспиту (іспитів) та захисту магістерської випускної роботи.

Тестовий державний іспит використовується, якщо встановлення рівня сформованості певних компетенцій (якості вирішення окремих задач діяльності або рівня сформованості окремих компетенцій) під час захисту кваліфікаційної роботи неможливе. У цьому випадку рівень сформованості компетенцій встановлюється опосередковано за допомогою критеріально-орієнтованих тестів досягнень.

Розділ 8. Вимоги до системи освіти та професійної підготовки

У цьому розділі обов'язково наводяться вимоги до кваліфікації викладацького складу, який бере участь у викладанні навчальних дисциплін нормативної частини змісту навчання (у тому числі вимоги до фаху за дипломом про вищу освіту, до наукової спеціальності за дипломом про отримання наукового ступеня, до кафедри, за якою отримано диплом про вчене звання, до професійної підготовки за сертифікатом або свідоцтвом про післядипломну освіту, до стажу попередньої практичної, наукової та педагогічної діяльності).

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

21. Указ Президента України від 04.07.2005 р. N 1013/2005 "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - Київ, 2007 - 87 с.
22. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 р. N 396-р "Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006 - 2010 роки" // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - Київ, 2007 - 87 с.
23. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006 - 2010 роки // Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти, - К., 2007 - 87 с.
24. Тенденции в реформировании высшего образования, развитии стандартизации и образовательных стандартов высшей школы в странах СНГ: Монографический сборник научных статей - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2007 - 232 с.
25. Морозова Т. Ю. Погляд на освітні стандарти крізь призму компетентнісного підходу // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник / Науково-методичний центр вищої освіти МОН України. - К., 2005.- Вип. 46: Болонський процес в Україні. - Ч. 2. - С. 73 - 80.
26. <http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm>
27. Державний стандарт України ДСТУ 1.5-93: Державна система стандартів України. Загальні вимоги до побудови, викладу і оформлення та змісту стандартів. - Київ: Держстандарт України, 1993
28. Петренко В. Л. Державний стандарт вищої освіти у контексті Болонського процесу (переліки кваліфікацій, напрямів і спеціальностей вищої освіти) // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник / Науково-методичний центр вищої освіти МОН України. - К., 2005. - Вип. 46: Болонський процес в Україні. - Ч. 2. - С. 80 - 118.
29. Випуски Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. - Краматорськ: Центр продуктивності.
30. Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005. - Київ: Держстандарт України, 2006.
31. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2005. - Київ: Держстандарт України, 2005.
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. N 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)».
33. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1998 р. N 1247 "Про розроблення державних стандартів вищої освіти".
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.97 р. N 507 "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями".

35. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. N 1719 "Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра".
36. Наказ Міністерства освіти України від 27.01.2007 р. 58 "Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра".
37. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р. N 839 "Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста".
38. Наказ Міністерства освіти України від 13.07.2007 р. N 604 "Про порядок введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста".
39. Міжнародна Стандартна Класифікація Професій (ISCO-88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva).
Наказ Міністерства освіти України від 11.10.2007 р. N 897 "Про створення робочих груп з розроблення галузевих стандартів вищої освіти".

**МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ
ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ, СПЕЦІАЛІСТІВ І МАГІСТРІВ**

I. Структура навчального плану підготовки бакалаврів

1.1. Навчальний план підготовки бакалаврів має 3 розділи:

- Нормативні навчальні дисципліни
- Вибіркові навчальні дисципліни
- Державна атестація

Розділ “Нормативні дисципліни” складається з 3 циклів:

1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
2. Цикл фундаментальної та природничо-наукової підготовки.
3. Цикл професійної та практичної підготовки.

Розділ “Вибіркові навчальні дисципліни” складається з 4 циклів:

1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
2. Цикл фундаментальної та природничо-наукової підготовки.
3. Цикл професійної підготовки.
4. Цикл дисциплін вільного вибору студента.

Розділ “Державна атестація”.

Державна атестація передбачає:

– згідно з галузевим стандартом або за вибором випускових кафедр (автора навчального плану) державні экзамени з напряму підготовки з однієї або декількох базових дисциплін, та/або випускню кваліфікаційну роботу. Загальний обсяг навчального часу розділу не повинен перевищувати 7,5 кредитів ECTS.

1.2. Розподіл навчального часу в кредитах ECTS — Європейської кредитно-трансферної системи (1 кредит ECTS дорівнює 36 академічним годинам) нормативної частини циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів усіх напрямів:

Українська мова (за професійним спрямуванням)	- 3 кредити ECTS;
Історія України	- 3 кредити ECTS;
Історія української культури	- 2 кредити ECTS;
Англійська мова	- 5 кредитів ECTS;
Філософія	- 3 кредити ECTS.

При цьому загальний обсяг навчального часу дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів для фізико-математичних, природничих та технічних напрямів повинен становити 24 кредити ECTS; для гуманітарних і соціально-економічних напрямів – 36 кредитів ECTS.

1.3. Решту часу циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки віднести до вибіркової частини змісту освіти. Вибіркові дисципліни надавати студентам на вибір з переліку, який пропонує вищий навчальний заклад. Запропонований студентам перелік має містити не менше 20 навчальних дисциплін. Встановити мінімальний обсяг вибіркової дисципліни, як правило, 2 кредити ECTS.

1.4. Припускається відхилення обсягу відведеного навчального часу на вивчення кожного циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, фундаментальної, природничо-наукової підготовки і професійної та практичної підготовки в межах 2 кредитів ECTS.

1.5. У разі, якщо дисципліни, що входять до переліку нормативних, є профільними для відповідного напрямку підготовки, то вони вилучаються з нього з відповідним збільшенням обсягу часу на професійну та практичну підготовку.

1.6. Проводити підсумковий контроль з нормативних дисциплін у формі екзамену.

1.7. Обсяг навчального часу циклів фундаментальної та природничо-наукової підготовки, професійної та практичної підготовки визначається згідно з галузевим стандартом або за вибором випускових кафедр (автора навчального плану).

1.8 Обсяг навчального часу циклу дисциплін вільного вибору студента становить 21 кредит ECTS. *На реалізацію фундаментальної концепції НаУКМА про вільне творче навчання студент має право в межах циклу дисциплін вільного вибору студента обирати дисципліни з будь-якого навчального плану будь-якого циклу.*

1.9. Всі дисципліни вибіркової частини повинні мати форму контролю – залік. Виняток можуть становити дисципліни циклу професійної підготовки за рішенням навчально-методичної комісії.

1.10. Передбачити вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» в циклі нормативних дисциплін професійної та практичної підготовки з обсягом навчального часу 1 кредит ECTS кожна. Встановити форму контролю для цих дисциплін – залік.

1.11. Передбачити вивчення дисципліни «Екологія» в циклі фундаментальної та природничо-наукової підготовки з обсягом навчального часу 1,5-2 кредити ECTS та формою контролю - залік

II. Структура навчального плану підготовки спеціалістів

2.1. Навчальний план підготовки спеціалістів має, як правило, 4 розділи:

1. Нормативні навчальні дисципліни
2. Вибіркові навчальні дисципліни
3. Практика
4. Державна атестація

- згідно з галузевим стандартом або за вибором випускових кафедр (автора навчального плану) державні екзамени з напрямку підготовки з однієї або декількох базових дисциплін, та/або випускню кваліфікаційну роботу.

III. Структура навчального плану підготовки магістрів

1. Навчальний план підготовки магістрів має, як правило, 3 розділи:

- Нормативні навчальні дисципліни
- Вибіркові навчальні дисципліни
- Державна атестація

Розділ “Нормативні дисципліни” складається з 2 циклів:

1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
2. Цикл професійної та практичної підготовки.

Розділ “Вибіркові навчальні дисципліни як правило, складається з таких циклів:

1. Цикл професійної та практичної підготовки.
2. Цикл соціально-економічної підготовки.
3. Цикл психолого-педагогічної підготовки.
4. Цикли за пропозицією магістерських програм (дисциплін відповідної сертифікатної програми).

Розділ “Вибіркові навчальні дисципліни” навчальних планів підготовки магістрів може складатися з 4-х і більше циклів, які є дисциплінами вільного вибору й для студентів усіх інших спеціальностей.

Розділ “Державна атестація” включає магістерську роботу.

IV. Зміст навчального плану підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів

4.1. Тривалість навчання для бакалаврів – 3 роки і 10 місяців, спеціалістів – 10 місяців, магістрів – 1 рік 10 місяців (спеціальність «Правознавство» – 10 місяців, спеціальність «Програмне забезпечення автоматизованих систем» – 2 роки і 5 місяців).

4.2. Тривалість осіннього та весняного семестрів – 15 навчальних тижнів з тижнем самостійної роботи, додаткового навчального періоду весняного семестру – 7 тижнів.

Тривалість екзаменаційних сесій: зимової і весняної – по 2 тижні.

Додатковий навчальний період весняного семестру передбачає залікову сесію (з можливістю, у разі потреби, проведення екзаменаційної сесії).

Тривалість канікул зимових - 2, літніх - 6-8 тижнів.

4.3. Облік навчального часу, вагомість дисципліни в навчальному плані та обсяг отриманих студентом знань в НаУКМА оцінюється в умовних одиницях – кредитах. Один кредит відповідає 36 академічним годинам аудиторних занять і самостійної роботи над опануванням навчальної дисципліни.

60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного навчального року. Рекомендований розподіл кредитів на навчальний рік:

осінній та весняний семестри – по 26 кредитів, додатковий навчальний період весняного семестру – 8 кредитів.

Для отримання базової вищої освіти студенту освітньо-кваліфікаційного рівня - бакалавр необхідно набрати певну кількість кредитів, визначену навчальним планом підготовки бакалаврів відповідного напрямку. Кількість кредитів навчального плану підготовки бакалаврів повинна дорівнювати 240 кредитам, кількість годин – 8640 (з розрахунку 240 кредитів помножити на обсяг одного кредиту ECTS, що складає 36 годин).

Для отримання повної вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень - спеціаліст) студенту необхідно набрати певну кількість залікових балів, визначену навчальним планом підготовки спеціалістів відповідної спеціальності, яка повинна бути не менше 60 кредитів.

Для отримання повної вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень - магістр) студенту необхідно набрати певну кількість залікових балів, визначену навчальним планом підготовки магістрів відповідної спеціальності, яка повинна бути:

- не меншою 120 кредитів і не перевищувати 135 кредитів для програм тривалістю 1 рік 10 місяців;
- не меншою 60 кредитів для програм тривалістю 10 місяців;
- не меншою 150 кредитів для програм тривалістю 2 роки і 5 місяців

4.4. В обсяг аудиторних годин враховуються лекційні години, години для семінарських, практичних і лабораторних занять.

4.5. Навантаження студента з дисципліни впродовж періоду навчання у семестрі складається з контактних годин (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, консультацій), самостійної роботи, підготовки та проходження контрольних заходів, на які розподіляються кредити, встановлені для навчальних дисциплін.

Якщо формою підсумкового контролю з дисципліни є екзамен(и), то на підготовку та проходження кожного з них виділяється один кредит. Години або додаються до годин самостійної роботи, або ці 36 годин можна виділити з самостійної роботи студента.

4.6. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

4.7. Тижневе аудиторне навантаження (разом із заняттями із позакредитної дисципліни «фізичне виховання») , як правило, не повинно перевищувати: для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра – 30 годин, спеціаліста – 24 години, магістра – 18 годин. Дисципліна «Фізичне виховання (вдосконалення)» для студентів бакалаврських програм 3, 4 років навчання, спеціалістів, магістрів та аспірантів є вибірковою, носить рекреаційний характер та не впливає на їх тижневе аудиторне навантаження.

4.8. Кількість годин на тиждень для викладання дисципліни завжди є цілим числом і визначається за формулою:

$$K_{\text{год}} > \frac{\Gamma_{\text{лекц}} + \Gamma_{\text{сем}} + \Gamma_{\text{практ,лаб}}}{K_{\text{тижн}}}$$

де:

$\Gamma_{\text{лекц}}$ – кількість лекційних годин за навчальним планом,

$\Gamma_{\text{сем}}$ – кількість годин для семінарських занять за навчальним планом,

$\Gamma_{\text{практ., лаб.}}$ – кількість годин для проведення практичних та лабораторних занять за навчальним планом,

$K_{\text{тижн.}}$ – розрахункова кількість навчальних тижнів в семестрі, а саме: в осінньому та весняному – 14 тижнів, у додатковому навчальному періоді весняного семестру – 7 тижнів.

Округлення кількості годин на тиждень робиться, як правило, в більшу сторону.

4.9. Складання заліків, як правило, проводиться на останньому практичному, семінарському чи лабораторному занятті.

4.10. В графу “Контроль” вноситься сумарна кількість заліків, екзаменів чи захистів тез протягом вивчення усієї дисципліни. Наприклад, якщо дисципліна викладається протягом 2 (або більше) семестрів і форма контролю передбачена в обох семестрах - екзамен, у графі екзамен позначається 2.

4.12. Практика, як правило, проходить 6 годин на день протягом 6 робочих днів на тиждень. Тижневе навантаження дорівнює 36 годинам. Кількість годин для самостійної роботи при проведенні практик може бути до 1/3 від загальної кількості годин, відведених для проходження практики.

Коли практика відбувається паралельно з навчальним процесом протягом семестру, то тижневе навантаження рахується по фактичних затратах годин за формулою:

$$K_{\text{год}} > \frac{\Gamma_{\text{ауд}}}{K_{\text{тижн}}}$$

де:

$\Gamma_{\text{ауд.}}$ – кількість аудиторних годин відведених для проходження практики за навчальним планом,

$K_{\text{тижн.}}$ – кількість тижнів проходження практики.

4.13. Кількість екзаменів у семестрі, як правило, не повинна перевищувати 5.

V. Основні нормативні документи

1. Галузеві стандарти вищої освіти

2. Наказ Міністерства освіти від 2.06.93 №161”Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”

3. Наказ №62 від 18.02.2005р. “Про затвердження Положення про навчання в НаУКМА в новій редакції”

4. Магістеріум (протокол № 18 від 17.02.2000 р. п.2

5. Протокол №10 від 20.11.2008 р. засідання навчально-методичної комісії

6. Лист МОНУ №1/9-243 від 19.05.03 р.

Подання на участь в експерименті надіслати від конкретного навчального закладу міністерству

7. Наказ МОНУ № 48 від 23.01.2004р.

Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу

8. Наказ МОНУ № 481 від 15 червня 2004р.

Про проведення науково-практичного семінару з питань впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу

9. Наказ МОНУ № 812 від 20 жовтня 2004 р.

Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

10. Лист МОНУ від 19.02.09 № 4.4-20/545

11. Наказ МОНУ № 642 від 09.07.2009р.

Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента

12. Наказ МОНУ 943 від 16.10.2009 р.

Про впровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно – трансферної системи

13. Протокол № 18 від 4 лютого 2010 р. засідання навчально-методичної комісії НаУКМА

14. Лист МОНУ №1/9-119 від 26.02.2010 р.

15. Наказ МОНУ 258 від 29.03.2010 р

16. Наказ МОНУ 259 від 29.03.2010 р

17. Лист МОНУ №1/11-1833 від 15.03.2010 р. [та лист Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд) №1/02-11.2-1/3.3/1243] . Проект додатку до наказу МОН «План заходів щодо вирішення проблемних питань навчання з охорони праці та цивільного захисту у вищих навчальних закладах»

-«Вжити заходів щодо недопущення об'єднання нормативних дисциплін «Основи охорони праці», «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці в галузі», Цивільний захист в галузі» з іншими дисциплінами.» «1.2. Скасувати пункт 1.5 наказу МОН від 09.07.2009 р. № 642, як такий, що порушує вимоги статті 18 Закону України «Про охорону праці», нормативно-правових актів з охорони праці та цивільного захисту.»

ПАКЕТ КОМПЛЕКСНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

I. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ ПАКЕТІВ КОМПЛЕКСНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ З НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ

До пакету комплексних кваліфікаційних завдань входять:

- комплексні кваліфікаційні завдання;
- зовнішня рецензія;
- критерій оцінювання виконання;
- перелік довідкової літератури, обладнання, приладів, матеріалів, комп'ютерних програм тощо, які необхідні для виконання ККЗ.

Пакети ККЗ розробляються випусковими кафедрами і використовуються для об'єктивного контролю рівня досягнення кінцевої мети освітньо-професійної підготовки фахівця при проведенні:

- самоаналізу університету;
- акредитаційної (атестаційної) експертизи спеціальностей.

Завдання повинні мати індивідуальний характер, забезпечувати повну самостійність роботи студента при їх виконанні. З кожної спеціальності розробляється не менше 30-ти завдань. За обсягом і складністю варіанти завдань повинні бути рівнозначними і відповідати відведеному часу контролю (не більше 6 академічних годин).

Після розробки і обговорення ККЗ на засіданні кафедри вони направляються на зовнішню експертизу до спорідненого навчального закладу.

При складанні рецензії необхідно вказати:

- відповідність варіантів завдань вимогам ОКХ;
- обґрунтованість запропонованого переліку довідкової літератури, обладнання, приладів, комп'ютерних програм тощо, користування якими дозволяється при виконанні ККЗ;
- недоліки та шляхи покращення завдань.

Після отримання рецензій проводиться доопрацювання ККЗ з метою усунення зауважень рецензентів.

II. ВИМОГИ ДО КОМПЛЕКСНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ:

Зміст ККЗ повинен відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця і бути спрямованим на з'ясування здатності майбутніх фахівців вирішувати типові задачі діяльності, що відповідають первинним посадам. Поняття ККЗ слід розуміти як текстову модель ситуації, з якою майбутній фахівець може зустрітись під час своєї професійної діяльності, яка вимагає елементів дослідження, обґрунтування, опису, проектування, застосування того або іншого об'єкта, явища, процесу в будь-яких умовах їх функціонування.

Комплексне кваліфікаційне завдання доцільно формулювати таким чином, щоб при його виконанні студент виявив:

- знання діалектичного взаємозв'язку об'єктів, процесів та явищ,

- структури вивчених об'єктів та взаємодії їх функціональних частин;
- вміння аналізувати характер впливу основних параметрів об'єктів і процесів на вихідні характеристики (результати);
- вміння використовувати методики, прийоми та засоби розрахунків, досліджень, обробки результатів тощо;
- вміння використовувати (за необхідністю) ЕОМ для вирішення завдань професійної діяльності;
- вміння та навички, що передбачені ОКХ, в залежності від специфіки кожного напрямку підготовки.

ККЗ або його окремі етапи (частини) повинні мати різні рівні складності, а саме передбачати:

Ступінь складності ККЗ повинен відповідати часу, який відводиться на його виконання з урахуванням інформаційно-довідкових матеріалів і обчислювальних засобів, що використовуються.

Під час розробки ККЗ необхідно визначити основний навчально-інформаційний матеріал та обчислювальні засоби, що пропонуються студентам під час виконання ККЗ.

До переліку довідкової літератури включаються чинні державні стандарти, таблиці, каталоги, довідники, які не мають методик проведення необхідних розрахунків та прямих відповідей на поставлені питання.

Структура комплексного кваліфікаційного завдання складається, залежно від специфіки кожного напрямку підготовки, з теоретичної і практичної частин. Завдання може бути єдиним або складатися з кількох окремих завдань (питань) об'єднані загальною логічною схемою комплексного завдання.

При оцінюванні ККЗ враховуються наступні моменти:

- результат виконання ККЗ подається у формі, яка дозволяє здійснити його всебічний і об'єктивний аналіз. Він може подаватися у письмовій формі або у формі роздруківки ЕОМ.
- теоретична і практична частини ККЗ оцінюються окремо в балах, виділених із загальної суми балів ККЗ.

Критерії оцінювання виконання ККЗ повинні враховувати:

- відповідність результату сутності запропонованого завдання;
- повноту і ступінь обґрунтованості рішень, обсяг і рівень використання теоретичних і практичних знань;
- наявність елементів творчого продуктивного мислення;
- вміння аналізувати і оцінювати факти, події;
- вміння викладати матеріал логічно, послідовно з дотриманням вимог чинних державних стандартів.

Для об'єктивного оцінювання відповідей студента необхідно мати еталонну відповідь, яка містить необхідні розрахунки, графіки, схеми, пояснення тощо. В еталонній відповіді кожне окреме завдання повинно бути

оцінено в балах з урахуванням трудомісткості та необхідного рівня діяльності студента під час його виконання.

При оцінюванні результатів ККЗ враховується загальна сума балів, яка складається із суми балів виконання теоретичного та практичного завдань.

Зразок оформлення

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ”**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Віце-президент з навчальної роботи

А.Ф. Бурбан

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 20__ р.

ПАКЕТ

Комплексних кваліфікаційних завдань (ККЗ)

з напрямку підготовки *шифр та назва*

Розглянуто і схвалено на засіданні

кафедри *назва кафедри*

Протокол № _____ від _____ 20__ р.

Зав. Кафедри

П.І.Б.

Зразок оформлення

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
„КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ”
НАЗВА ФАКУЛЬТЕТУ**

Кафедра (повна назва)

КОМПЛЕКСНЕ КВАЛІФІКАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ

З _____
(шифр і назва напрямку)

Завдання №

Ви _____ (первинна посада згідно з ОКХ)

Постановка завдання _____ (типове завдання діяльності згідно з ОКХ)

1. Теоретична частина (зміст завдання)
2. Практична частина (зміст завдання)

Розробив (посада, прізвище та ініціали викладача) _____
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри (назва)
протокол № _ від _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис, ініціали та прізвище)